

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|017 VAN 14 MAART 2019

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN WONING DE BRUYCKER IN GENT, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 21 DECEMBER 2018

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 14 maart 2019 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 21 december 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van woning De Bruycker in Gent.

De adviesvraag verduidelijkt dat de adviestermijn 60 dagen bedraagt en dat indien geen (tijdig) advies wordt ontvangen, het advies wordt geacht gunstig te zijn. Gelet op het eindejaarsreces en de vernieuwing van de mandaten van de commissieleden, komt de commissie met voorliggend advies zo snel als mogelijk tegemoet aan deze adviestermijn. De commissie vraagt maximaal met haar bemerkingen rekening te houden.

De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het inhoudelijke dossier.

2. De commissie merkt op dat voorliggende bescherming voortvloeit uit het herinventarisatieproject van het naoorlogs bouwkundig erfgoed in de regio Gent. In dit kader werd reeds heel wat naoorlogse architectuur ter bescherming voorgedragen. De commissie betreurt dat het inhoudelijk dossier niet dieper ingaat op dit herinventarisatieproject en dat er niet meer informatie verstrekt wordt over bestaand thematisch onderzoek naar de Jonge Bouwkunst. De commissie vraagt hierover meer informatie op te nemen en de bescherming van woning De Bruycker hierin te kaderen.

De commissie stelt vast dat een beperkt oeuvreonderzoek werd gevoerd waarbij 45 panden naar ontwerp van Raman & Schaffrath aan het licht kwamen en waarvan er 39 konden worden gelokaliseerd. Vervolgens zou op basis van plaatsbezoeken en meerdere gesprekken met architect Fritz Schaffrath een vergelijkend onderzoek binnen dit oeuvre zijn gebeurd. De commissie vraagt het gevoerde onderzoek en de resultaten ervan verder te duiden. Wat betreft de oeuvrelijst die als bijlage bij het inhoudelijk dossier werd gevoegd, vraagt de commissie tevens per pand de bewaringsgraad en beschermingsstatus (geïnterarieerd/beschermd) weer te geven. Daarnaast vraagt de commissie te verduidelijken of enkel woningen De Bruycker, De Zordo en Cleyman, als meest representatieve en (internationaal) erkende ontwerpen van Raman & Schaffrath, ter bescherming zullen worden voorgedragen. Indien nog meer beschermingsvoorstellen volgen, vraagt de commissie een beschermingspakket dat onderbouwd wordt met een criterianota, een overzichtslijst van onderzochte en beschermenswaardige panden en een toetsing aan de erfgoedwaarden en selectiecriteria.

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming als monument vast van woning De Bruycker met garage en tuin en verwijst tevens naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie kan akkoord gaan met de bescherming van woning De Bruycker. Het betreft het vroegste werk van het bureau Raman & Schaffrath, waarbij exterieur en interieur als

totaalconcept werden ontworpen. De commissie merkt op dat een aantal elementen die de architectuur van Raman & Schaffrath typeren reeds in deze woning werden toegepast (gebruik van ruw zichtbeton; zoektocht naar ruimtelijkheid, lichtinval en privacy; prominente en centrale plaats van de haard). Dit wordt goed geduid in het beschermingsvoorstel. Woning De Bruycker is een interessant pand, dat getuigt van een zorgvuldig en doordacht ontwerp binnen strenge randvoorwaarden.

Aangezien de tuin geen bijzondere erfgoedwaarde heeft, suggereert de commissie de specifieke verwijzing hiernaar in artikel 1 te schrappen.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale erfgoedwaarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. De commissie erkent de architecturale waarde van woning De Bruycker en vindt het positief dat alle erfgoedkenmerken en -elementen gedegen worden beschreven.

Het is positief dat het evaluerend gedeelte van het inhoudelijk dossier ingaat op de carrière en samenwerking van beide architecten. Hun oeuvre wordt gesitueerd in de tijd, met aandacht voor zowel de Gentse situatie, de internationale context en de kenmerken van het brutalisme. Er wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan de Eternitprijs en de (internationale) erkenning van het ontwerp.

5. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. In dit verband wijst de commissie op de negatieve impact van een aantal ingrepen in/aan de woning, meer bepaald de bepleisterde en wit geschilderde volumes van de achtergevel en de wit geschilderde betonnen plafonds. De commissie vraagt daarom in de beheersdoelstellingen sterker uit te gaan van de geest van het ontwerp. Concreet suggereert de commissie volgende toevoegingen:

- Punt 3°) Indien de gelegenheid zich voordoet, verdient het aanbeveling om de oorspronkelijke afwerking van het zichtbeton te herstellen door de later aangebrachte verflagen te verwijderen of de kleurstelling ervan aan te passen zodat deze beter aansluit bij de visie van de architect en van de architectuurstroming waarbinnen deze woning is gerealiseerd.
- Punt 6°) Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of het parement nog in zijn oorspronkelijke staat kan worden hersteld of gereconstrueerd, of dat voor een pleistertextuur en kleurstelling wordt geselecteerd die dichter aansluit bij het materiaalgebruik van het brutalisme.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.

7. De toelatingsplichtige handelingen worden in artikel 5 van het beschermingsbesluit opgesomd. Wat de toelatingsplichtige omgevingswerken betreft, verwijst de commissie naar de beperkte erfgoedwaarde van de achtertuin. Zeker toelatingsplicht 6° f) inzake de tuinaanleg is volgens de commissie niet van toepassing.

8. Tot slot formuleert de commissie enkele bemerkingen bij het inhoudelijk dossier:

- De commissie vraagt verdere duiding bij de 'Top 100 Jonge Bouwkunst' waarnaar het dossier verwijst. Het gaat om een intern werkdocument van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het is voor de commissie onduidelijk wat de precieze inhoud van dit document is: vanaf welk jaar en tot wanneer loopt de top 100? Hoe werd deze samengesteld en waarop is de top 100 gebaseerd? Is het de bedoeling om alle 100 gebouwen te beschermen?
- De commissie vraagt dat indien verwezen wordt naar andere ontwerpen van Raman &

Schaffrath of naar referentiepanden van andere architecten – zoals gebruikelijk in andere beschermingsdossiers en indien beschikbaar - telkens een hyperlink naar de inventaris van het onroerend erfgoed te gebruiken en in de tekst aan te geven of het pand al dan niet beschermd is.

9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van woning De Bruycker in Gent. De commissie vraagt:
- In het inhoudelijk dossier meer informatie op te nemen over het herinventarisatieproject voor het naoorlogs bouwkundig erfgoed in de regio Gent en de bescherming van woning De Bruycker hierin te kaderen;
  - Het gevoerde oeuvreonderzoek en de resultaten ervan verder te duiden en in de oeuvrelijst per pand de bewaringsgraad en beschermingsstatus weer te geven;
  - Te verduidelijken of enkel woningen De Bruycker, De Zordo en Cleyman ter bescherming zullen worden voorgedragen;
  - De beheersdoelstellingen inzake de afwerking van het zichtbeton en het parement van de achtergevel aan te vullen;
  - Toelatingsplicht 6° f) inzake de tuinaanleg te schrappen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter